

2. Akimova, O. V., & Bakhchevan, M. V. (2022). Osoblyvosti polikulturnoho vykhovannia u pozashkilnykh zakladakh osvity. [Features of multicultural education in out-of-school educational institutions]. *The II International Scientific and Practical Conference «Modern trends of scientific development»*. January 18 – 21, 2022, Vancouver, Canada. 292-295. [in Ukrainian].
3. Akimova, O. V., & Bakhchevan, M. V. (2022). Polikulturene vykhovannia starshoklasnykiv zasobamy khudozhno-tvorchoi diialnosti. [Multicultural education of senior grade students by means of artistic and creative activity]. *The V International Scientific and Practical Conference «Trends of modern science and practice»*. February 8 – 11, 2022, Ankara, Turkey. 302-305. [in Ukrainian].
4. Akimova, O. V., & Nalyvaiko, O. B. (2013). Psykholohichni teorii tvorchoho myslennia. [Psychological theories of creativity and creative thinking]. *Naukovi zapysky Vinnytskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Mykhaila Kotsiubynskoho. Serii : Pedahohika i psykholohiia. - Scientific notes of Vinnytsia State Pedagogical University named after Mykhailo Kotsiubynskyi. Series: Pedagogy and psychology*. 39. 7-11. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzvdpu_pp_2013_39_3. [in Ukrainian].
5. Bykova, M. (2018). Suchasni pidkhody do realizatsii pryntsyphu polikulturnosti u vykhovanni. [Modern approaches to the implementation of the principle of multiculturalism in education]. *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnologii. - Pedagogical Sciences: Theory, History, Innovative Technologies*. 5(79). 294-304. [in Ukrainian].
6. Hapchuk, Ya. A. (2023). Systema otsiniuvannia navchalnykh rezultativ u protsesi E-navchannia u Nimechchyni. [System of assessment of learning outcomes in the process of E-learning in Germany]. *Nauka i tekhnika sohodni. - Science and Technology Today*. 2(16). 189-197. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6025-2023-2\(16\)-189-197](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2023-2(16)-189-197). [in Ukrainian].
7. Maliienko, Yu. (2020). Polikultureni aspekty zmistu pidruchnykiv z istorii dlia 10–11-kh klasiv. [Multicultural aspects of the content of history textbooks for grades 10–11]. *Problemy suchasnoho pidruchnyka. - Problems of a Modern Textbook*. (24), 120–131. DOI: <https://doi.org/10.32405/2411-1309-2020-24-120-131>.
8. Osobystisno-profesiyni rozvytok maibutnoho vchytelia : monohrafiia [Personal and professional development of the future teacher: monograph] / O. V. Akimova, V. M. Haluziak [ta in.]. Vinnytsia : Nilan, 2014. 416 s.
9. Popova, K. (2024). Teoretychni zasady realizatsii polikulturnoho pidkhodu v protsesi vyvchennia istorii zdobuvachamy zahalnoi serednoi osvity. [Theoretical principles of implementing a multicultural approach in the process of studying history by students of general secondary education]. *Innovatyka u vykhovanni. - Innovation in Education*. 19.(2). 233-241. [in Ukrainian].
10. Sapohov, M. V. (2021). Formuvannia profesiinoi kompetentnosti mahistrantiv zasobamy Smart-tekhnologii : monohrafiia. [Formation of professional competence of master's students using Smart technologies]. Vinnytsia : TOV «Tvory», 271. [in Ukrainian].

УДК 378.011.3-057.87:338.48(043.2)

<https://doi.org/10.31652/2415-7872-2024-80-11-17>

АНДРІЙ КАБАНЕЦЬ

<https://orcid.org/0009-0004-5602-7023>

аспірант

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського

вул. Острозького, 32, м. Вінниця

ЦИФРОВА КУЛЬТУРА ЯК ГЛОБАЛЬНА ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

У статті розглянуто цифрову культуру як глобальну педагогічну проблему, що виникає на тлі стрімкого розвитку цифрових технологій. Автор проаналізував вплив цифрової культури на трансформацію освітніх систем, визначаючи її як ключовий чинник, що зумовлює зміну педагогічних парадигм. З одного боку, цифрова культура сприяє вдосконаленню навчальних практик, забезпечуючи доступ до інтерактивних ресурсів, формуючи умови для індивідуалізації навчання та розвитку цифрових компетентностей. З іншого боку, її інтеграція в освітні системи створює численні виклики, такі як цифровий розрив, інформаційне перевантаження, послаблення соціальних взаємодій і зниження емоційного інтелекту. Автор пропонує системний підхід до вирішення зазначених проблем, який передбачає розробку цифрових стратегій, забезпечення рівного доступу до цифрових інструментів, підготовку педагогів і проведення міждисциплінарних досліджень. У статті зацентовано увагу на необхідності адаптації освітніх політик до викликів цифровізації, створення інклюзивного та безпечного освітнього середовища. У висновках зазначено, що цифрова культура може стати основою для формування якісно нового освітнього простору, орієнтованого на сталий розвиток суспільства.

Ключові слова: цифрова культура, педагогіка, цифрові технології, цифровий розрив, компетентності XXI століття, освітня трансформація.

DIGITAL CULTURE AS A GLOBAL PEDAGOGICAL PROBLEM

The article examines digital culture as a global pedagogical problem emerging from the rapid development of digital technologies. The author analyzes the impact of digital culture on the transformation of educational systems, identifying it as a critical factor driving changes in pedagogical paradigms. On the one hand, digital culture enhances educational practices by providing access to interactive resources, fostering individualized learning, and developing digital competencies. On the other hand, its integration into educational systems presents numerous challenges, such as the digital divide, information overload, weakened social interactions, and reduced emotional intelligence. The author proposes a systematic approach to addressing these issues, including the development of digital strategies, ensuring equal access to digital tools, training educators, and conducting interdisciplinary research. The article emphasizes the need to adapt educational policies to the challenges of digitalization and to create an inclusive and safe educational environment. The conclusions highlight that digital culture can serve as the foundation for building a qualitatively new educational space aimed at sustainable societal development.

Key words: digital culture, pedagogy, digital technologies, digital divide, 21st-century competencies, educational transformation.

Процеси цифровізації охопили в сучасному світі всі сфери людської діяльності, змінюючи способи комунікації, обробки інформації та організації освітнього процесу. В таких умовах цифрова культура стає не лише важливою складовою суспільного життя, але й глобальною педагогічною проблемою, що потребує комплексного наукового аналізу. Цифровізація трансформує традиційні моделі взаємодії, впливаючи на соціальні, економічні та культурні аспекти. Вона сприяє формуванню нового освітнього середовища, що вимагає від учасників освітнього процесу володіння специфічними цифровими компетенціями, адаптивністю до змін та здатністю до безперервного навчання [5, с. 31].

Зміна парадигми освіти через впровадження цифрових технологій не тільки відкриває нові можливості, але й створює численні виклики. Зокрема, освітні системи стикаються з необхідністю розробки ефективних методик використання цифрових інструментів для підвищення якості навчання, одночасно забезпечуючи етичність, безпеку та інклюзивність освітнього середовища. Разом із позитивними змінами цифровізація приносить ризики, такі як інформаційна перевантаженість, порушення приватності та нерівність доступу до технологій [9].

В освітньому контексті цифрова культура є комплексною системою, що охоплює навички використання технологій, здатність критично оцінювати інформацію, дотримання етичних норм і забезпечення цифрової безпеки. Водночас, її рівень і доступність значно варіюються залежно від соціально-економічних умов, рівня підготовки педагогів і технологічної інфраструктури. Усе це вимагає системного підходу до дослідження цифрової культури, як глобальної педагогічної проблеми, розробки відповідних стратегій і адаптації освітніх політик до сучасних викликів.

Мета статті: розкрити основні аспекти цифрової культури як глобальної педагогічної проблеми.

У процесі дослідження ми спиралися на наукові теорії та ідеї вітчизняних і зарубіжних науковців: М. Сапогова – про цифрову компетентність викладача як інтегровану здатність у смарт-навчанні, Я. Гапчук – про сучасні тенденції розвитку Е-навчання, О. Слушного, О. Акімової, А. Коломієць, Є. Громова, Н. Хамської – про технології особистісно-професійного становлення майбутнього вчителя, О. Акімової, М. Сапогова, Я. Гапчук – про сучасні підходи до вивчення та використання SMART-технологій у підготовці магістрів.

Сучасне суспільство відзначається динамічним розвитком цифрових технологій, що дає підстави ідентифікувати його як інформаційну епоху. Упродовж останніх десятиліть суспільство отримувало різноманітні визначення, такі як «інформаційне суспільство», «суспільство знань» та «мережеве суспільство», які підкреслюють вагомість інформації, комунікаційної інфраструктури та цифрових технологій у всіх аспектах людського буття. Масштаб і швидкість змін, спричинених цими трансформаціями, часто описують через метафору інформаційної «революції», що протиставляється поступовій «еволюції» [13, с. 46].

Разом із тим, поняття «інформаційне суспільство», «суспільство знань» чи «мережеве суспільство» мають переважно політичний характер і не є чітко визначеними, допускаючи різні інтерпретації. Вони можуть позначати зростання доступності інформації, удосконалення комунікаційної інфраструктури, підвищення економічної ефективності або ж сприяти емансипації окремих індивідів. У багатьох випадках зазначені концепти відображають детерміністичний підхід,

згідно якого розвиток цифрових технологій розглядають як автоматичну умову соціального прогресу [16, с. 196].

Незважаючи на певну концептуальну невизначеність таких термінів, як «інформаційне суспільство», сучасний соціальний устрій, можна охарактеризувати через його ключові ознаки. У політичному вимірі – це суспільство, побудоване на засадах представницької демократії, верховенства права та збалансованого розподілу влади між законодавчою, виконавчою та судовою гілками. У ньому значну роль відіграють громадянське суспільство, публічна сфера та міжнародні інститути, які гарантують права людини. Громадянське суспільство можна охарактеризувати через п'ять ключових елементів, а саме: підзвітність державних органів, верховенство права, активну публічну сферу, ринкову економіку та добровільні об'єднання громадян [1].

З економічної точки зору, сучасне суспільство базується на глобалізованій капіталістичній системі, яка визначається неоліберальною індустріальною логікою. У цій системі ринок відіграє центральну роль, забезпечуючи вільний рух товарів, послуг і капіталу. Глобалізація, як процес інтеграції економічних, інвестиційних і фінансових ринків, сприяє взаємопов'язаності суспільств, водночас посилюючи вплив транснаціональних корпорацій на прийняття рішень. Інформаційне та культурне виробництво набуло стратегічного значення, трансформуючи структуру праці від індустріальної до постіндустріальної, де домінують нематеріальні види діяльності. Розвиток глобальних систем комунікації (телефон, телеграф, радіо, телебачення) сприяв поширенню інформації на міжнародному рівні, змінюючи природу соціальних зв'язків [1; 3].

Обговорення інформаційного суспільства часто акцентується на потенціалі інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) та ролі Інтернету, водночас недостатньо висвітлюючи більш широкі культурні та медійні трансформації, що супроводжують сучасний технологічний розвиток. Узаємозв'язок між культурою та комунікацією є ключовим, оскільки ці поняття взаємопов'язані й узаємозалежні. Як зазначено в науковій літературі [2; 6; 11; 13; 14; 17], культура охоплює: *інтегровану модель людських знань, переконань і поведінки*, що залежить від здатності навчатися й передавати знання між поколіннями; а також *набір звичаїв, соціальних норм і матеріальних характеристик*, що властиві певним соціальним, етнічним чи релігійним групам.

Таким чином, перше визначення зосереджує увагу на знаннях та їхній передачі [2; 11; 17], друге – на цінностях і соціальних нормах, що регулюють поведінку та взаємодії в суспільствах [6; 13; 14]. Мистецтво й наука, як форми комунікації, впливають на соціальну поведінку, формуючи переконання через передачу знань. Такий вплив визначається доступними системами комунікації та характером їхнього змісту [7, с. 27].

Дослідники трактують інформацію як неконкурентний ресурс, використання якого однією особою не зменшує її доступності для інших. Інформація є водночас вхідним і вихідним ресурсом у власному виробничому процесі, що дозволяє вважати її суспільним благом. Наголошено також, що комунікація й інформація мають фундаментальне значення для формування спільнот і побудови людських взаємин [15].

Відповідно до класифікації Дж. Кері, розрізняють дві моделі комунікації:

- передавальну, що орієнтована на поширення інформації у просторі для контролю над відстанню та поведінкою;
- ритуальну, що спрямована на підтримку спільнот через відтворення спільних переконань і цінностей [10, с. 62].

Отже, комунікація виконує не лише функцію передачі інформації, але й ритуальну роль, що забезпечує формування й підтримку культури. Крім того, кожне суспільство відтворює себе через процеси комунікації, постійно переосмислюючи свою колективну реальність та культуру [12, с. 16]. А отже, культура функціонує як колективна пам'ять, що залежить від комунікації для створення, поширення, еволюції та збереження. Протягом історії технології відігравали вирішальну роль у підтримці цих процесів, сприяючи передачі знань, формуванню культурної пам'яті та забезпеченню її збереження.

У контексті цифрової культури це набуває особливого значення, адже сучасні педагогічні практики зобов'язані враховувати не лише доступність технологій, але й вплив їхнього змісту на формування культурних, соціальних і комунікативних компетенцій.

Твердження про вплив технологій на різні аспекти культури часто характеризується спрощеністю та детермінізмом, але воно не позбавлене емпіричного підґрунтя. Трансформації, що відбулися в сучасному суспільстві завдяки інтеграції ІКТ, можна порівняти з революційними змінами. Будь-яка технологія модифікує людське середовище, змінюючи умови існування культур: з одного боку, певні практики стають застарілими, з іншого – складні або раніше недосяжні завдання стають доступними й легшими у виконанні. Такі зміни є наслідком не лише внутрішньої логіки технологій, але й соціального контексту їх сприйняття, використання та регулювання. Таким чином, технології не лише формують суспільство, але й відображають його трансформації [1].

Особливо значущий вплив мають комунікаційні технології, адже їх використання змінює фундаментальні моделі комунікації та культури. Їх варто розглядати не лише як інструменти, але як інтерактивні системи, що суттєво трансформують когнітивні можливості людини [7, с. 29].

Сучасні цифрові технології є не стільки інструментами, скільки середовищами, що формують нову екологію культури. У цифровому середовищі, яке пронизує всі аспекти життя, технології стали невід'ємною частиною різних сфер – від бізнесу і фінансових операцій до систем управління дорожнім рухом, медичного обладнання та медіа [4, с. 11].

Терміни «комп'ютерна культура», «віртуальна культура» і «цифрова культура» стали важливими в науковому дискурсі для позначення змін, спричинених цифровими технологіями. Еволюція ІКТ – від автономних комп'ютерів до інтерактивних середовищ і повсюдного обчислення – поступово стирає межі між реальним і віртуальним, що трансформує навколишню реальність в інформаційний простір, де матеріальні об'єкти долучаються до глобальних інформаційних потоків. Концепції «навколишнього інтелекту», «Інтернету речей» і повсюдного обчислення вказують на зростання інтеграції цифрових технологій у культурні, соціальні та освітні процеси, роблячи їх невід'ємною частиною сучасного повсякденного життя [5, с. 135].

Зазначені зміни особливо актуальні для педагогічної науки, оскільки цифрова культура постає як виклик, що потребує нового осмислення освітніх стратегій. Інтеграція цифрових технологій у навчання вимагає адаптації змісту освіти, формування цифрової грамотності та критичного мислення, які є основними компетенціями для ефективного функціонування в умовах цифрового суспільства.

Цифрова культура являє собою сукупність поведінкових моделей, практик і цінностей, що виникають у результаті інтеграції цифрових технологій у різні аспекти життєдіяльності суспільства. Ця категорія охоплює не лише технологічний, але й соціокультурний вимір, формуючи нові норми взаємодії та адаптації до швидкоплинних змін глобалізованого світу [10, с. 62].

У сучасному розумінні цифрові технології включають мобільні пристрої, соціальні мережі, інструменти для спільної роботи, системи управління корпоративним контентом, хмарну інфраструктуру, а також цифрові платформи, що виступають основою глобального цифрового простору. Їхнє поширення впливає на фундаментальні процеси комунікації, праці та освіти, а також трансформує структури суспільного життя, змінюючи підходи до соціальної взаємодії [6, с. 67].

В організаційному контексті цифрова культура заміщує традиційні, аналогові підходи цифровими процесами, сприяючи гнучкості та ефективності. Наприклад, заклади освіти активно застосовують такі платформи, як Slack, Microsoft Teams, Google Meet і Zoom, що дозволяє здійснювати віддалену співпрацю незалежно від географічного розташування. Цифрова культура також стимулює розвиток віддалених і гібридних моделей роботи, зберігаючи або навіть підвищуючи продуктивність праці [14, с. 10].

Одним із ключових аспектів цифрової культури є акцент на аналітичні дані, методологічні підходи та їхнє використання у процесах прийняття рішень. У сфері професійного розвитку цей підхід проявляється через автоматизацію процесів набору кадрів, адаптації та навчання, зокрема через упровадження онлайн-курсів і вебінарів [12, с. 16].

Вплив цифрової культури також поширюється на досвід клієнтів, які дедалі більше взаємодіють із організаціями через цифрові канали – чати, месенджери, соціальні мережі, що змінює традиційні моделі обслуговування, створюючи нові можливості для персоналізованої взаємодії [12, с. 16].

Цифрова трансформація, яка передбачає інтеграцію цифрових технологій у продукти, процеси й стратегії організацій, ґрунтується на культурі, орієнтованій на інновації, адаптивність і безперервне навчання. Ефективність цих змін залежить від рівня розвитку цифрової культури в організації. Вона формує мислення, поведінку та цінності, що сприяють упровадженню інновацій і використанню цифрових інструментів для досягнення стратегічних цілей [16, с. 196].

У педагогічному контексті цифрова культура постає як критичний чинник, що впливає на модернізацію освітнього процесу. Використання цифрових інструментів у навчанні забезпечує доступ до нових джерел інформації, сприяє формуванню цифрової грамотності та критичного мислення. Однак ці зміни вимагають перегляду традиційних освітніх підходів і методів, що є одним із ключових викликів для педагогічної науки у XXI столітті [9].

Цифрова культура є невід'ємною складовою сучасного організаційного середовища, що активно впливає на трансформацію комунікацій, управлінських практик і освітніх процесів. Її переваги роблять її ключовим чинником, який забезпечує адаптацію до змін у соціальному, економічному та освітньому середовищах. Однією з головних переваг цифрової культури є покращення комунікації та співпраці. Завдяки впровадженню цифрових інструментів реального часу, таких як Zoom, Microsoft Teams або Slack, організації отримали можливість ефективно взаємодіяти незалежно від фізичного місця перебування працівників, що сприяє формуванню гнучких та інтегрованих команд, здатних швидко реагувати на зміни та виклики [8, с. 108].

Окремим елементом цифрової культури є стимулювання інновацій. Завдяки заохоченню творчого підходу та експериментів організації отримують можливість розробляти нові продукти,

удосконалювати існуючі процеси та залишатися конкурентоспроможними. Водночас цифрова культура підвищує стійкість організацій, забезпечуючи їхню здатність адаптуватися до зовнішніх викликів і швидко відновлюватися після кризових ситуацій [11, с. 948].

Незважаючи на значний позитивний вплив, цифрова культура пов'язана з низкою ризиків. Один із головних викликів – цифровий розрив, який виникає через різний рівень цифрової грамотності працівників. Ця проблема може негативно впливати на їхню продуктивність і залученість, особливо у процесі масштабних трансформацій [3]. Іншим ризиком є надмірна залежність від технологій, яка робить організації вразливими до технічних збоїв. Цифрові канали комунікації можуть сприяти поверхневим узаємодіям, знижуючи емоційний інтелект і обмежуючи здатність до інтерпретації невербальних сигналів. Також проблема інформаційного перевантаження у цифровому середовищі впливає на концентрацію, знижуючи ефективність і погіршуючи психоемоційний стан працівників [17, с. 69].

Для ефективного впровадження цифрової культури в організаціях і освітніх системах потрібен стратегічний і системний підхід. Чітка стратегія інтеграції цифрових технологій сприяє досягненню організаційних цілей та гармонізації процесів. Лідери мають демонструвати приклад використання цифрових технологій, стимулюючи позитивне ставлення до інновацій серед співробітників. Активна участь співробітників у розробці та впровадженні цифрових змін формує відчуття відповідальності та мотивації. Забезпечення рівного доступу до цифрових інструментів через тренінги та освітні програми сприяє вирівнюванню рівня цифрової грамотності. Аналіз потреб і зворотного зв'язку допомагає адаптувати цифрові інструменти до очікувань користувачів. Використання аналітичних даних для оцінки цифрових ініціатив дозволяє своєчасно коригувати стратегії [17, с. 70].

У педагогічній сфері цифрова культура має стати інструментом для модернізації освітнього процесу. Її інтеграція повинна забезпечити не лише технологічну грамотність, але й формування компетентностей XXI століття: критичного мислення, креативності, навичок співпраці (колаборації). Однак це вимагає переосмислення традиційних методів навчання, урахування цифрового розриву між викладачами й студентами та формування культури безперервного навчання.

Висновки. Отже, цифрова культура є ключовим чинником трансформації сучасного суспільства, що впливає на всі аспекти життєдіяльності, зокрема й на освіту. У контексті глобальних педагогічних викликів вона виступає не лише інструментом інновацій, а й викликом для адаптації традиційних освітніх систем до нових умов. Її вплив має комплексний і неоднозначний характер: з одного боку, цифрова культура сприяє вдосконаленню освітніх практик, забезпечуючи доступ до інтерактивних ресурсів, створюючи умови для індивідуалізації навчання та формування цифрових компетенцій. З іншого боку, вона вимагає перегляду існуючих педагогічних підходів, зокрема, через загрози цифрового розриву, інформаційного перевантаження, послаблення соціальних взаємодій і зниження емоційного інтелекту учасників освітнього процесу.

Цифрова культура виступає не лише інструментом, а й середовищем, яке формує нову освітню реальність. Її вплив на педагогіку визначає необхідність створення збалансованих підходів до її впровадження, що дозволяють ефективно використовувати переваги цифрових технологій, водночас мінімізуючи потенційні ризики. Таким чином, розвиток цифрової культури, як глобальної педагогічної проблеми, потребує цілеспрямованих зусиль на рівні освітньої політики, професійної підготовки педагогів і організації освітніх процесів. Лише за умов системної взаємодії між технологічними, соціальними та педагогічними складовими цифрова культура може стати основою для формування якісно нового освітнього простору, орієнтованого на сталий розвиток суспільства.

Література

1. Акімова О. В. Історія педагогіки: навчальний посібник. Ч. 1. Розвиток освітніх систем. Вінниця: Вінницька міська друкарня. 2008.
2. Акімова О. В. Психологічні теорії творчості й творчого мислення. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія : Педагогіка і психологія*. 2013. 39. С. 7–11. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzvdpu_pp_2013_39_3
3. Акімова О. В. Розвиток творчого мислення майбутнього вчителя: методичні рекомендації. Вінниця: Вінницька міська друкарня. 2008.
4. Акімова О. В. Структурно-функціональна модель формування творчого мислення майбутнього вчителя. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія : Педагогіка і психологія*. 2016. № 47. С. 9–13. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzvdpu_pp_2016_47_3
5. Гапчук Я. А. Сучасні тенденції розвитку Е-навчання у вищій школі Німеччини : дис... на здобуття наук. ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 – Освітні, педагогічні науки. ВДПУ ім. М. Коцюбинського, МОН України. Вінниця, 2023. 416 с. URL : <https://dspace.vspu.edu.ua/handle/123456789/11256>

6. Гапчук Я. А., Сапогов М. В. Використання SMART-технологій в освітньому просторі педагогічного університету. *Український психолого-педагогічний науковий збірник*. м. Львів. 2020. С 65–68. URL: http://pedagogylviv.org.ua/zhurnaly/april_2020.pdf#page=65/
7. Гапчук Я. А., Сапогов М. В. Використання елементів інформаційних та smart-Технологій під час вивчення іноземної мови. *Актуальні проблеми філології та методики викладання іноземних мов у сучасному мультилінгвальному просторі* : матеріали Всеукр.ї наук.- практ. конф., м. Вінниця, 22 листопада 2018 р. / гол. ред. Т. І. Ямчинська. Вінниця. 2018. С 27–29.
8. Гапчук Я. А. Європейський досвід використання Е-навчання у вищій школі. *Перспективи та інновації науки*. 2023. Вип. 13(31). С. 106–113. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-13\(31\)-106-113](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-13(31)-106-113)
9. Сапогов М. В. Smart-навчання як технологія інтелектуальної інформаційної комунікації в інфраструктурі хмарних обчислень. ВВК 57, 2020. 442 с.
10. Сапогов М. В. Цифрова компетентність викладача як інтегрована здатність у smart-навчанні. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. Серія 5 : Педагогічні науки : реалії та перспективи : зб. наук. праць. Київ : Видавничий дім «Гельветика» , 2020. Вип. 73 (т.2) С. 61–65. DOI: <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2020.73-2.14>
11. Сапогов М., Гапчук Я., Салій Р. Розвиток лідерських якостей майбутніх педагогів в умовах цифровізації вищої освіти. *Вісник науки та освіти*. № 3(21), 2024. С. 942–952. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-3\(21\)-942-952](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-3(21)-942-952)
12. Akimova O., Sapogov M., Hapchuk Y. Modern Approaches to the Study and Use of SMART-Technology in the Preparation of Masters. *Наукові записки ВДПУ імені Михайла Коцюбинського. Серія: педагогіка і психологія*. Випуск 75. 2023. С. 14–19. DOI: <https://doi.org/10.31652/2415-7872-2023-75-14-19>
13. Halchenko V., Trembovetska R., Tychkov V., Sapogov M., Gromaszek K., Smailova S., Luganskaya S. Additive neural network approximation of multidimensional response surfaces for synthesis of eddycurrent probes. *Przegląd elektrotechniczny*. 2021. 97(9). pp. 46–49. DOI: <https://doi.org/10.15199/48.2021.09.10>
14. Lazarenko N., Hapchuk Y. Current e-learning trends in German and Austrian higher education institutes. *Pedeutopogy*. Vol.1, No.2. 2023. 7–14. DOI: [https://doi.org/10.31652/3041-1203-2023\(2\)-7-14](https://doi.org/10.31652/3041-1203-2023(2)-7-14)
15. Oleg M. Slushny, Olha V. Akimova, Alla M. Kolomiiets, Ievgen V. Gromov, Khamska, Nelina B Educational project «Pedagogical insight» as a technology of the future teachers' personal professional formation. *SOCIETY. INTEGRATION. EDUCATION*. (SIE-2020) International Scientific Conference. May 22–23, 2020, Academy of Technologies, Rezekne, Latvia. URL: <https://conferences.ru.lv/index.php/SIE/SIE2020/paper/view/3516>
16. Sapogov M. The use of smart technologies within the conditions of dual education system. *Scientific Journal of Polonia University*. 2020. 38(1-1), pp. 193–201. DOI: <https://doi.org/10.23856/3826>
17. Sapohov M., Hapchuk Y., Salii R. Development of leadership qualities of masters in Germany. *Pedeutopogy*. Vol., No.2. 2023. 65–73. DOI: [https://doi.org/10.31652/3041-1203-2023\(2\)-65-73](https://doi.org/10.31652/3041-1203-2023(2)-65-73)

References

1. Akimova, O. V. (2008). *Istoriia pedahohiky: navchalnyi posibnyk*. Ch. 1. Rozvytok osvitynikh system. [History of pedagogy: a study guide. Part 1. Development of educational systems]. Vinnytsia: Vinnytska miska drukarnia. [in Ukrainian].
2. Akimova, O. V. (2008). Rozvytok tvorchoho myslennia maibutnoho vchytelia [Development of creative thinking of the future teacher]. Vinnytsia: Vinnytska miska drukarnia. [in Ukrainian].
3. Akimova, O. V. (2013). Psykholohichni teorii tvorchoho myslennia. [Psychological theories of creativity and creative thinking]. *Naukovi zapysky Vinnytskoho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu imeni Mykhaila Kotsiubynskoho. Seriiia : Pedahohika i psykholohiia. - Scientific notes of Vinnytsia State Pedagogical University named after Mykhailo Kotsyubynskyi. Series: Pedagogy and psychology*. 39. 7–11. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzvdpu_pp_2013_39_3. [in Ukrainian].
4. Akimova, O. V. (2016). Strukturno-funktsionalna model formuvannia tvorchoho myslennia maibutnoho vchytelia. [Structural and functional model of formation of creative thinking of the future teacher]. *Naukovi zapysky Vinnytskoho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu imeni Mykhaila Kotsiubynskoho. Seriiia : Pedahohika i psykholohiia. - Scientific notes of Vinnytsia State Pedagogical University named after Mykhailo Kotsyubynskyi. Series: Pedagogy and psychology*. 47. 9–13. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzvdpu_pp_2016_47_3. [in Ukrainian].
5. Akimova, O., Sapogov, M., & Hapchuk, Y. (2023). Modern Approaches to the Study and Use of SMART-Technology in the Preparation of Masters. *Naukovi Zapyski Vinnic'kogo Derzhavnogo Pedagogichnogo Universitetu Imeni Mihajla Kocubins'kogo - Scientific notes of Vinnytsia State Pedagogical University named after Mykhailo Kotsyubynskyi. Series: pedagogy and psychology*. 123(75), 14–19. DOI: <https://doi.org/10.31652/2415-7872-2023-75-14-19>.
6. Halchenko, V., Trembovetska, R., Tychkov, V., Sapogov, M., Gromaszek, K., Smailova, S., & Luganskaya, S. (2021). Additive neural network approximation of multidimensional response surfaces for synthesis of eddycurrent probes. *Przegląd elektrotechniczny*, 97(9), 46–49. DOI: <https://doi.org/10.15199/48.2021.09.10>.
7. Hapchuk, Ya. A. (2023). Suchasni tendentsii rozvytku E-navchannia u vyshchii shkoli Nimechchyny. [Modern tendencies in the development of E-learning in higher education in Germany]. : dys... na zdobuttia nauk. stupenia doktora filosofii za spetsialnistiu 011 – Osvitni, pedahohichni nauky. VДPU im. М. Kotsiubynskoho, MON Ukrainy. Vinnytsia, 416. Retrieved from: <https://dspace.vspu.edu.ua/handle/123456789/11256>. [in Ukrainian].
8. Hapchuk, Ya. A., & Sapohov, M. V. (2018). Vykorystannia elementiv informatsiinykh ta smart-Tekhnolohii pid chas vyvchennia inozemnoi movy. [Using elements of information and smart technologies when studying a

- foreign language]. *Aktualni problemy filologii ta metodyky vykladannia inozemnykh mov u suchasnomu multylinhvalnomu prostori*. Vinnytsia. 27-29. [in Ukrainian].
9. Hapchuk, Ya. A., Sapohov, M. V. (2020). Vykorystannia SMART-tekhnologii v osvithomu prostori pedahohichnoho universytetu. [The use of SMART technologies in the educational space of a pedagogical university]. *Ukrainskyi psykholoho-pedahohichni naukovyi zbirnyk. - Ukrainian Psychological and Pedagogical Scientific Collection*. Lviv. 65-68. Retrieved from: http://pedagogylviv.org.ua/zhurnaly/april_2020.pdf#page=65. [in Ukrainian].
 10. Hapchuk, Ya.A. (2023). Yevropeyskyi dosvid vykorystannia E-navchannia u vyshchii shkoli. [European experience in using E-learning in higher education]. *Perspektyvy ta innovatsii nauky. - Prospects and innovations of science*. 13(31). 106-113. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-13\(31\)-106-113](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-13(31)-106-113). [in Ukrainian].
 11. Lazarenko, N., & Hapchuk, Y. (2023). Current e-learning trends in German and Austrian higher education institutes. *Pedeutopogy*. 1(2). 7-14. DOI: [https://doi.org/10.31652/3041-1203-2023\(2\)-7-14](https://doi.org/10.31652/3041-1203-2023(2)-7-14).
 12. Sapogov, M. (2020). The use of smart technologies within the conditions of dual education system. *Scientific Journal of Polonia University*, 38(1-1), 193-201. DOI: <https://doi.org/10.23856/3826>.
 13. Sapohov, M. V. (2020). Tsyfrova kompetentnist vykladacha yak intehrovana zdattist u smart-navchanni. [The teacher's digital competence as an integrated ability in smart learning]. *Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova. - Scientific journal of the National Pedagogical University named after M. P. Drahomanova. Seriya 5 : Pedahohichni nauky : realii ta perspektyvy : zb. nauk. prats. Kyiv : Vydavnychiy dim «Helvetyka» , 73 (2). 61-65. DOI: https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2020.73-2.14*.
 14. Sapohov, M., Hapchuk, Y., & Salii, R. (2023). Development of leadership qualities of masters in germany. *Pedeutopogy*. 1(2). 65-73. DOI: [https://doi.org/10.31652/3041-1203-2023\(2\)-65-73](https://doi.org/10.31652/3041-1203-2023(2)-65-73).
 15. Sapohov, M., Hapchuk, Ya., & Salii, R. (2024). ROZVYTOK liderskykh yakosti maibutnikh PEDAHOHIV V umovakh tsyfrovizatsii vyshchoi OSVITY. [DEVELOPMENT OF LEADERSHIP QUALITIES OF FUTURE TEACHERS IN THE CONDITIONS OF DIGITALIZATION OF HIGHER EDUCATION]. *Visnyk nauky ta osvity. - Bulletin of Science and Education*. 3(21), 942-952. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-3\(21\)-942-952](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-3(21)-942-952) [in Ukrainian].
 16. Sapohov, M. V. (2020). Smart-navchannia yak tekhnolohiia intelektualnoi informatsiinoi komunikatsii v infrastrukturi khmarnykh obchyslen. [Smart-learning as a technology of intelligent information communication in the infrastructure of cloud computing.]. BKK 57, 442. [in Ukrainian].
 17. Slushny, O. M., Akimova, O. V., Kolomiiets, A. M., Gromov, I. V., & Khamska, N. B. (2020). Educational project «Pedagogical insight» as a technology of the future teachers' personal professional formation. *Society. Integration. Education*. (SIE-2020) International Scientific Conference. May 22-23, 2020, Academy of Technologies, Rezekne, Latvia. Retrieved from: <https://conferences.ru.lv/index.php/SIE/SIE2020/paper/view/3516>.

УДК373.5.016:94](072)

<https://doi.org/10.31652/2415-7872-2024-80-17-22>

ЮЛІЯ МАЛІЄНКО

<http://www.researcherid.com/rid/C-9788-2019>

j-b-m@ukr.net

кандидат педагогічних наук,

старший науковий співробітник відділу суспільствознавчої освіти

Інституту педагогіки НАПН України

вул. Січових Стрільців, 52-Д, м. Київ

ПОЛІКУЛЬТУРНИЙ ЧИННИК КОМПЕТЕНТІСНО ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ ВСЕСВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ В 7-8 КЛАСАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

У статті розкрито поняття «полікультурна освіта», «полікультурність», «полікультурний чинник», які є показниками освітньої діяльності, спрямованої на збереження, розвиток і взаємодію всього розмаїття культурних цінностей, норм, зразків, що існують у певному суспільстві. Наголошено на необхідності виховання в здобувачів загальної середньої освіти толерантності, умінь жити в полікультурному суспільстві. Уважено, що полікультурний підхід є важливим елементом компетентісно орієнтованого та інтегрованого навчання. Установлено, що полікультурний чинник – синтез середньовічних / ранньомодерних наративів і компетентісно орієнтованої діяльності здобувачів загальної середньої освіти, спрямованої на формування в них уявлень про множинність, багатовекторність розвитку суспільства і спільнот у V–XVIII століттях. У статті представлено складники компетентісного потенціалу полікультурного чинника, змістові лінії формування в здобувачів загальної середньої освіти уявлень про становлення й розвиток полікультурності в період Середньовіччя та Ранньомодерної доби.

Ключові слова: полікультурна освіта, полікультурний чинник, полікультурний підхід, полікультурність, компетентісно орієнтоване навчання, Нова українська школа.